

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

§. III. An cuilibet liceat leges interpretari doctrinaliter?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

occurrentem casum, quo res est solum de rebus minoribus; ubi agitur de interesse ipsarum partium; & ad decidendam litem necessaria est interpretatio. Tali enim casu volunt, etiam inferiorem Prælatum interpretari posse authenticè legem Superioris; quia secus nulla legis observantia perfectè induceretur, si passim recurrendum esset ad Principem etiam in levioribus, id, quod nec ipsi Principes volunt, gravioribus dissentienti, prout habetur L. 1. C. de relationibus, in Cod. Theodosiano, ubi Constantinus Imperator rescribens Plotiano, ait: *super paucis, quæ juridicè sententiâ decidi non possunt, nostram consulere debes Majestatem, ne occupationes nostras interrumpas; cum litigatoribus legitimè maneat arbitrium à sententiâ provocandi.*

929. Cæterum inferioribus Prælatibus, ac Judicibus, ubi necessitas est, esse omnino concessum, Superioris legem, occurrente casu dubio inter litigantes in judicio, doctrinaliter interpretari secundum veriorum Doctorum opinionem, eamque in decidendo sequi, ubi Princeps non facile consuli potest, tenet Salas D. 21. S. 2. Sylvester V. Interpretatio, q. 1. & ratio sumitur ex numero præced: pro quo etiam recolenda, quæ diximus à n. 474. quo tamen casu condemnato per talem sententiam manet arbitrium à sententiâ provocandi, ut constat ex cit. L. 1. num. præced. V. quæ diximus n. 314. & 614. cum seq. Dixi: secundum veriorum Doctorum opinionem. Nam hæc propositio (probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem, etiam minus probabilem) est secunda inter eas, quas damnat Innocentius XI. ut scandalosus. Quare post hanc damnationem, non est probabile judicium dicentis, *Judicem posse judicare, juxta opinionem etiam minus probabilem.* Ubi tamen nota, per hoc Innocentij decretum non intendi, quod ipse Judex semper debeat invenire probabiliorē; hoc enim persæpe nec fieri potest; sed quod quæstione diligenter examinata, ubi partem unam invenerit probabiliorē alterâ, non possit salvâ conscientiam ferre sententiam secundum minus probabilem; ita Cardenas in Crisi Theol. dissertat. 3. c. 1. n. 3. sed de hoc alibi.

930. Circa præsentem materiam præterea re-

coli possunt dicta superius à n. 612. ubi notavimus ex c. 1. b. r. nullum Judicem in judiciis Ecclesiasticis, debere abundare in sensu suo, hoc est, sua opinione, sed Canonum auctoritate in judicando procedere; & quidem juxta communem, & meliorem opinionem ibidem expositam n. 615. An autem, & qualiter se gerere debeat, cum privatâ notitiâ certus est de falsitate allegatorum, esto ex scientia publica veritatem præferant? dictum est n. citato.

§. III.

An cuilibet liceat leges interpretari doctrinaliter?

Cum frequenter contingat, sensum legis ambiguum esse, nec semper recurri possit ad Principem pro authentica illius interpretatione, vel quia hic non vult molestari tot recurribus, vel quia jam usus obtinuit, ut in minoribus inferiores Judices in sensu communi, ac meliori accipiant leges, & juxta eundem in judicando procedant, gravatis arbitrio relicto provocandi ab eorum sententiâ, necessarium erat, hominibus permitti potestatem, doctrinaliter interpretandi legem, modò id fiat secundum regulas legitimæ interpretationi præscriptas. Et quia non omnes æqualiter eis se conformant, uno propius, altero remotius veritatem suæ interpretationis, per rationes à se allatas probante, fit, inæqualem esse auctoritatem doctrinaliter interpretantium leges, quibus positus:

Quæstio. 1. est, an, cum per aliquam legem expressè prohibetur ejus interpretatio, sub hac prohibitionem veniat etiam interpretatio doctrinalis? R. regulariter hanc non prohiberi, sed eam tantum, quæ frivola est, hoc est, nullo nixa rationabili fundamento, & contraria fini ipsius legis; sic Azor p. 1. l. 8. c. 2. q. 3. Salas D. 21. sect. 2. & alij. Aliàs enim homines in multis relinquerentur in dubio, destituti non modò certitudine, quæ in agilibus humanis rara est; sed etiam rationabili doctrina, quam præstat Virorum doctorum interpretatio. Dixi: regulariter. Nam quandoque prohibetur etiam interpretatio doctrinalis, non qualiscunque, etiam

etiam typis excusa, & publicata (qualiter fit docendò, incidenter declarandò unum tantum, vel alterum textum secundum exigentiam materiæ ibi propositæ, aut in libris de quæstionibus moralibus) sed ea tantum, quæ ex professo assumitur, & foret quasi glossa, scholium, commentaria legum talis Concilij, authenticis scriptis redigenda, prout diximus n. 919. Et hoc sensu interpretatio doctrinalis, legum Concilij Tridentini, prohibita est in *Constitut.* Pij IV. de qua *supra* n. 919. sic Bonacina *D. 1. q. 1. p. 8. n. 3.* Suarez *tom. 5. de Censur. D. 27. S. 7. n. 12.* & alij, quos citat, & sequitur Castropalaus *P. 1. tr. 3. D. 5. p. 3. §. 2. n. 7.*

933. Dices: quando prohibetur interpretatio, non alia intelligi debet prohibita, quam doctrinalis; probatur, quia aliàs illa lex nullum haberet effectum; authentica enim aliunde omnibus, præter Legislatorem, interdicta est ex natura rei; frivola verò, cum sit inanis, ex se exclusa est. R. ex hoc sequi, nullo humano jure prohiberi posse, quæ jure naturali, vel divino vetita sunt; quod tamen dici non potest. Quare licet etiam frivola prohibeatur, etiam aliunde inanis, lex eam prohibens adhuc haberet effectum, quòd sic magis cõerceatur temeritas Scriptorum. 2. R. in dato casu prohiberi doctrinalem non simplicem, sed per modum glossæ. Scholij &c. ut diximus num præced.

934. Quæstio est. 2. an in legum humanarum interpretatione doctrinali liceat uti epichia? seu æquitate, quæ juxta S. Thomam 2. 2. q. 120. a. 1. est virtus, quæ quis, servatâ legis intentione, legis verba non servat. Nam Legislatores legem ferunt, secundum id, quod in pluribus accidit, intendentes semper bonum; si verò in particulari eventu malum sit, verba legis servare, v. g. sit nocivum, depositum reddere, nempe gladium furioso, danda est epichia, seu æquitas, quæ postulat, ut prætermisissis verbis legis, justitia, ratio, & communis utilitas servetur. Unde ab Aristot. 6. *Ethic. c. 11.* vocatur: *Gnomi*, id est, *consentio*, quasi per illam Princeps consentiat, ut indulgeat, & non puniat. Ab eodem 5. *Ethic. c. 20.* dicitur *emendatio legis*, quia per illam interpretamur, legem deficere in aliquo particu-

lari casu, in quo esset error practicus, illam servare.

Interpretatio igitur latiùs patet epichia, ad quam comparatur ut superius ad inferius: omnis enim epichia interpretatio est, non e contra. Aristot. 5. *Ethic. c. 10.* Regulam Lesbiam vocat æquitatem, quæ se accommodat rebus, quando legis dispositio cessat. Tres modos utendi epichia ita distinguit Suarez *l. 6. de leg. c. 7. n. 11.* ut unus sit propter cavendum aliquid iniquum; alius propter vitandam acerbam, & injustam obligationem: tertius propter conjectatam Legislatoris voluntatem, non obstante potestate ad obligandum, etiam in tali casu.

936. In data quæstione R. licere, non tantum in casu, quo aliàs observantia legis pro datis circumstantiis foret iniqua, sed etiam perquam difficilis, & gravis ob impendens grave nocumentum, ut diximus *supra* à n. 905. Nam in ejusmodi casu meritò præsumitur, Legislatorem non intendisse imponere onus tam severæ obligationis, etiam gravi subditorum detrimentò inexcusabilis. Sic enim à jejuniò excusaris, si labores infirmitate; ab audiendo Sacro, si prudenter timeas damnum grave vitæ, honorum &c., non solum, quæ acquisita jam sunt, sed etiam acquirenda essent; ita Suarez *l. 6. de legib. c. 7. à n. 9.*

937. Dices: epichia est emendatio legis, cum lex peccat; sed non peccat, nisi cum iniqua continet; ergo extra hunc casum epichia uti non licet. R. epichiam dici emendationem legis solum quoad verba, quibus effertur, ut non semper accipiantur, prout de rigore sonant, sed secundum bonum, & æquum, nimirum conformiter ad mentem Legislatoris, quæ prudenter in talibus circumstantiis præsumitur; si enim aliter tunc sumerentur verba, diceretur peccare lex; cum ergo etiam in valde difficilibus, & damnosis prudenter præsumi possit, verba in rigore tunc non conformari menti Legislatoris; sic ea sumendò peccaret, consequenter per epichiam emendari debet. Ad extremum nota, prohibitâ per statutum interpretatione, prohibitionem illam non intelligi de legis interpretatione (quæ scilicet habetur ex ipsa dispositione, vel instrumento) sed de interpretatione hominis, L. *Non omnes, ff. de Jur. & Just.* & Sichar-

& Sichardus ad L. fin. C. de edict. D. Adrian. tollendo, n. 334.

§. IV.

Qualiter interpretatio doctrinalis facienda sit in dubio de intentione Legislatoris?

938. **U**T legum interpretatio doctrinaliter, & rectè fiat, complures regulæ observandæ sunt; hæ enim diriguntur ad ritè investigandam mentem, & intentionem Legislatoris. Nam ubi de hac constat, non curanda sunt verba; & licet contrarium verba legis significant, eà standum est. Nam *in legem is committit, qui verba legis amplectens, contra legis nititur voluntatem*, ut dicitur L. Non dubium, C. de legib. L. Scire, §. aliud. ff. de excusat. Tutor. L. Non aliter, ff. de legat. 3. L. Si Pater, §. dulcissimis, ff. de legat. 2. c. Humana aures 22. q. 5. c. Secundo requirris, de appellat. & c. Ratio nulla, de præbend. ibi: *ratio nulla permittit, ut, quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur, propriis cujusquam usibus applicetur*. Ratio etiam est, quia verba solum assumentur, ut subditis significant mentem, & intentionem Legislatoris; ergo ubi hoc non præstant, illis standum non est, dum constat, aliam esse illius mentem, quàm verba significant.

939. Difficultas est, quid tenendum, ubi dubitatur, an intentio Legislatoris, vel sensus verborum ex ejus mente sit *hic*, vel *ille*? cum sæpe, imò communiter sint in hoc diversæ opinioniones Doctorum. In hoc casu prima regula est, quòd *ubi haberi potest, interpretationi ejus, in quavis dispositione, standum sit modis omnibus, qui dixit, vel sermonem protulit*. L. & ideo, ff. de legib. Nam optimus interpres verborum quisque suorum est; ita communiter Doctores in L. 66. ff. de Judic. Hinc sequitur, interpretationem authenticam esse maximam, & optimam, quæ scilicet habetur vel ab ipso authore, vel ab ipso jure.

940. Altera regula est, quòd in legum interpretatione maximè attendenda sit *verborum proprietates*; seu, quòd intentio Legislatoris talis præsumenda sit, qualem verba legis in proprio sensu significant, seu

habent juxta communem usum; sic Havnold. tom. 1. de Just. tr. 1. controv. 2. c. 1. n. 278. cum communi; nam hæc Legislator assumit ad significandam subditis mentem suam. Cum enim Legislator debeat procurare, ut lex clara sit, & distincta, consequenter verbis uti debeat in significatione propria (aliàs nihil firmum stabiliret, sed omnia essent cavillationibus, aut erroribus subjecta) ad mentem Legislatoris investigandam per interpretationem, omnino servanda est proprietates verborum; ita Suarez l. 6. de legib. c. 1. n. 7. cum communi. V. infra n. 951.

Sed hoc limitatur. 1. ut non procedat, si aliunde constet de mente Legislatoris, illam fuisse aliam. Nam recta interpretatio legis non sumitur ex nudis verbis, nisi cessante verisimilitudine, & conjecturis de mente disponentis, L. non aliter, ff. de legat. & L. 4. §. toties ff. de damno infecto; sed sumitur præcipuè à mente Legislatoris, ut dictum est n. 939. Hinc quoties interpretatio doctrinalis conformis est menti Legislatoris, recessus à propria verborum significatione non tantum licitus, sed etiam necessarius est; ratio est ex dict. n. 910. ubi etiam exposui, unde cognosci possit hæc conformitas. Ex quo colliges à verborum propria significatione non esse recedendum, nisi vel ratio, vel necessitas cogat, L. 1. §. licet autem, ff. de exercitoria actione, ibi: *in re dubia, melius est, verbis edicti servire*.

Cogit autem ratio, vel necessitas. 1. si 941. aliunde conjiceretur, quòd esset alia mens, & intentio legislatoris, per n. 939. deinde, si absurdum, vel incommodum inde sequeretur; tertio, si sequeretur antiquorum jurium correctio. Nam hæc, quantum fieri potest, vitanda est, & *jura juribus concordanda sunt, si rationabiliter possunt*, c. Cum expediat 29. de elect. in 6. ibi: *cum expediat concordare jura juribus, & eorum correctiones (si sustineri valeant) evitari*. Quarto si propria verborum legis significatio esset contra receptam consuetudinem, ex dictis.

Dixi: *si absurdum sequeretur*, quo intelligitur vel injustitia quædam, de qua dixi n. 911. vel indicium argumenti ex falso petiti, ex quo ineptus exitus resultat. Unde Barbosa in jurispr. Brocardica, l. 1. c. 5. n. 2. *absurdum* vult hinc, *idem esse*, ac id.